

Anteckning från Svenska LIFE-nätverket 20–21 mars 2024

Deltagare: 27 personer som representerade 10 olika svenska LIFE-projekt, Havs och vattenmyndigheten, Kristianstads Vattenrike. Syftet med dagarna var att utbyta kunskaper om hur man driver ett LIFE-projekt.

Dag 1, 20/3

08.30 Välkomna till Naturrum Vattenriket, Carina Wettermark Kristianstad Vattenrike

Carina berättade om Kristianstad Vattenrikes uppkomst och utveckling sedan 1990-talet. Från att ha varit vattensjukt till vatten rikt. Här är det tydligt mätbart att Vattenriket starkt bidrar till den kommunala utvecklingen och tydligt är ett besöksmål som drar besökare till orten. Kommunen driver Vattenriket och det är 14 anställda var av 6 på Naturrum. Flera projekt och inventeringar genomförs i Vattenrikets regi, bl a kanaliseras tranorna från åkrarna till området vid Pulken där de utfodras två gånger per dag.

Figur 1 Carina Wettermark berättade om Kristianstad vattenrike.

08.45 Presentation av dagens program, Karin Olsson och Vibeke Lirås Lst Skåne.

09.00 Korta presentationer av pågående och planerade LIFE projekt, Alla

Ppt från flertalet projekt.

10.30 Revision – erfarenheter och viktigt att tänka på gällande ekonomi, Erik Schenström Lst Skåne.

Erik delade erfarenheten från revision av Semi Aquatic LIFE, LST Skåne var projektägare med partners i Tyskland, Danmark. Erik har fått lägga mycket tid att stötta partners i vad de ska redovisa.

Revisorerna var inte svenska och det finns kulturskillnader som gör kommunikationen svår. Bästa rådet inför revision är att komma förberedd, räkna också med att det tar tid innan man har allt underlag framplockat på ett sätt som revisorn accepterar.

Flera projektledare berättade om egna erfarenheter från revision. En återkommande stötesten är bevisningen av att man deltagit i resor och möten som kräver biljetter/hotell. Viktigt att spara underlagen, och gärna gruppbild från möten. Betalbevis efterfrågas av revisorerna och det ingår i deras anvisning från CINEA att de måste ha det (inte bara en kulturskillnad mellan utländska och inhemska revisorer). Vi är inte vana att ta ut det i Sverige eftersom vi anser att det är mycket bra säkerhet i våra egna Agresso-uttag, men de är faktiskt inte betalbevis.

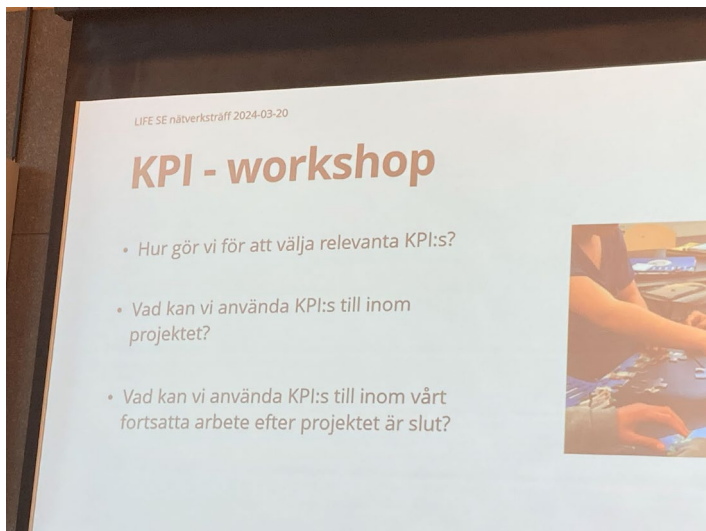
10.50 Redovisningsmodell – upplägg och erfarenheter, Julia Carlsson Lst Västmanland

Julia har konstruerat en stor excel-fil för att följa LIFE2Taigas budget i detalj. Viktig återkoppling till partners och chefer så att de kan följa ekonomin. Redovisningskraven har sänkts i de här nystartade projekten i den nya programperioden. Julia har redan delat med sig till andra nystartade projekt och kommer att ge oss tillgång till modellen efter mötet. Det som matas in i redovisning till EU är bara summeringar – men man behöver detaljerna för att kunna göra summeringar.

Tema Rapportering

11.10 Key Performance Indicators (KPI) – hur väljer vi dem och vad kan vi använda dem till sen? Vibeke Lirås och Karin Olsson, Lst Skåne inledande presentation, miniworkshop i grupp

Karin och Vibeke berättade om hur de försökt hitta meningsfulla uppgifter till KPI i den ansökan om ett nytt LIFE-projekt man nu fått beviljat. Det är inte helt intuitivt vad EU önskar sig att mäta. Ibland vill vi själva ha mer detaljer. Det är smart om man använder de obligatoriska uppföljningarna av socioekonomi och ekosystemtjänster för att samla data även till KPI.

Figur 2 Vi diskuterade nyttan EU vill få ut av Key Project Indicators och hur vi kan utforma dem så att vi också upplever dem som meningsfulla.

13.00 Socio-ekonomisk analys – hur gör vi och vad använder vi det till sen? Anneli Lundgren, Lst Östergötland

Anneli berättade om insikter om socioekonomisk uppföljning från avslutade projekt.

Socioekonomi är hur projektet påverkat övriga samhället, mätt i pengar men också andra värden. Det är viktigt att man plockar fram fakta, men det är också viktigt att man förmedlar en berättelse och sätter siffror/fakta i ett sammanhang som någon som inte jobbat i projektet kan förstå. PPT finns.

13.30 Ekosystemtjänster – hur gör vi och vad använder vi det till sen? Gunilla Oleskog, Skogsstyrelsen

Gunilla Oleskog berättade om hur man inom Grip on LIFE systematiserat arbetet med ekosystemtjänster enligt de anvisningar som faktiskt finns på LIFE-hemsidan. Systematiseringen utgår ifrån till vilken grad man bedömer att projektet påverkar hur andra aktörer kan använda projektets produkter.

Tema Verktyg

15.00 Kartverktyg – Anneli Lundgren, Lst Östergötland och Maria Sandell, Lst Skåne

Anneli berättade hur LIFE RestoRED använder kartdatabas (GIS) som projektledningsverktyg. Partners registrerar alla flyttar av åtgärder i kartdatabasen när man inser att verkligheten inte var exakt som i ansökan (samlad koll på att projektet fortfarande har tillräckligt med hektar och meter av det vi lovat i ansökan.) Partners rapporterar status för hur långt de kommit med åtgärder (åtgärder beställda, åtgärder klara) tre gånger per år. Sammanställningen från kartdatabasen har automatiserats och läggs ut som stöd för regionala koordinatörer. Chefer och styrgrupp får en sammanfattning med stapeldiagram över några utvalda parametrar för att få en bild hur projektet rör sig i sin helhet. Dashboards är ett analysverktyg man kan kopplat till GIS, visar upp valda parametrar av det som registrerats, tex bra för att visa var det finns brister i det som registrerats – är alla uppgifter ifyllda får man en grön symbol. Maria reflekterade över vilken nytta man har av kartdatabasen som regional koordinatör. En enhetlig budget kopplad till platser i naturen är en fördel. Att kunna ta med projektets kartor ut i fält för planering och registrering är ett framsteg mot tidigare papperskartor. Det ger en möjlighet att göra verksamhetsplanering för alla olika förvaltare och åtgärder i projektet och få koll på att allt löper på.

15.30 Samarbetsyta – Julia Carlsson, Lst Västmanland

Julia visade den mycket genomarbetade samarbetsytan hon satt upp för LIFE2Taiga. Alla dokument man behöver för projektet finns där och det är en aktiv diskussionsyta. Julia valde att inte följa de anvisningar som finns för hur man ska bygga en samarbetsyta, egentligen vill LST IT att man bygger med filter för olika webbsidor och att samtliga dokument taggas för att visas på rätt webbsida. Det finns risker att dokument inte taggas och inte visas där de borde och manualens sätt är arbetskrävande.

15.45 Hur kan vi dokumentera lärandet som görs (som sker hela tiden och inte minst under projekträffar och samverkansaktiviteter)? – Julia inleder och sen workshop i grupp och gemensam genomgång.

Diskussion i gruppen om hur vi kan sprida kunskap mellan projekten. En gemensam samarbetsyta vore bra, där kunde vi ha alla bra exempel på verktyg som någon utvecklat. Vi skulle behöva en maillista med alla som vill bli kallade till möten/få information. Karin tog på sig att fixa en maillista (och kanske en samarbetsyta?)

16.20 Omvärldsspaning – Christopher Bergman från HaV

Christopher berättade om hur man systematiskt tar in nya projektidéer och hur processen med utvärdering går till.

16.40 Nordiskt LIFE plattformsmöte i Sverige 2025?

Det borde vara Sveriges tur. Vi måste kunna säga att vi är redo att göra Plattformsmötet 2025 redan nu i höst under årets möte i Riga. Naturvårdsverket och HaV måste ta en roll i arbetet. Flera projekt behöver hjälpas åt för att anordna. Det går att köpa in den administrativa delen med anmälningar osv, Karin brukar göra det till Vattendagarna. Det vore bra om platsen ligger inom rimligt avstånd från flygplats/större centralort så vi kan lägga tiden på möte/samverkan och mindre tid på resor. De baltiska länderna är intresserade av naturvårdsbränning, vore bra med en plats i landet där vi kan se LIFE2Taiga åtgärder och vattenåtgärder som är merparten av svenska projekten, här har Sverige varit särskilt framgångsrika med ansökningar. Kanske är det lämpligt med ett tema som är restaurering av

natur – om restaureringslagen röstas igenom kommer det vara högaktuellt. Karin tog på sig att skicka första kallelse till arbetsgrupp för plattformsmöte 2025.

21/3 Dag 2 Exkursion

08:30 – Avfärd Grand hotell, Kristianstad

09:00 – 09:30 Tollarp – borttaget vandringshinder. En gammal damm, från en kvarn som sedan länge slutat användas, har tagits bort så att vattnet strömmar fritt. Det finns en stark lagstiftning som kräver att markägare ska ta itu med den här typen av vandringshinder, att få hjälp via projektet både med genomförande och ekonomiskt stöd är en fördel för markägaren. Det har bildats svämplan som ger en förbättrad ekologi för alla de arter som lever i gränzonen mellan vatten och land. Jättemöja som finns nedströms i ån har planterats in här vi restaureringsområdet. Det här är enda fyndplatsen för Jättemöja i Sverige. Planteringen gick bra men sedan lade lokalbefolkningen ut stenar där dämnet varit och jättemöjan dränktes lite för mycket, men är inte helt borta. Planteringen av Jättemöja var okomplicerad så man kan försöka en gång till.

Figur 3 Ett vandringshinder har tagits bort ur ån. Den gamla kvarnmiljön skymtar på andra sidan ån men vattnet strömmar numera fritt. Karin Olsson, LIFE Connects, berättade om de ekologiska fördelarna som nu skapats.

10:00 – 10:30 Hörröds utmark – stängsling och påbörjad röjning inom LIFE RestoRED

Maria Sandell guidade oss i naturreservatet Hörröds utmark. Det har nyligen bestämts att det skyddade området ska utökas genom bytesmark via ESAB-paketet. Det blir då ett riktigt stort sammanhängande sandigt landskap i värde trakt för sandlevande organismer. Sveaskog ska avverka den skogen som finns på markerna innan de lämnar. Den delen som ingår i LIFE RestoRED är N2000-område och har en äldre bevarandeplan som säger att marken är igenvuxen, men att det fortfarande finns höga värden knutna till fältskiktet. Markerna ska restaureras till Enefälad naturtyp 5130. Bra stängsel med fårnät och en överliggande eltråd finns på plats. Det har nu uppstått ett vargrevir i Skåne och eventuellt kan man behöva anpassa stängslet men ytterligare någon eltråd för att vara på den säkra sidan med rovdjursavvisande stängsel.

Figur 4 Förvaltare Maria Sandell berättar om restaureringsinsatsen i Hörstöds utmark. Skylten är ny och har producerats inom LIFE RestoRED.

10:55– 11:30 Haväng, Verkeåns mynning – fångstanordning för lax, restaurerad kulturmiljö, omlöp, biotopvård

En sandig å som mynnar i havet. Dämmet vi tittade på hade en kulturhistorisk bakgrund och därför var det lämpligt att göra ett omlöp för att leda fiskarna förbi hindret, snarare än att ta bort hela anläggningen. Man fångade vandrande lax genom en anordning där fiskarna hoppade uppför en tröskel i ån, smällde i en skiva och landade i en insamlingsfålla. För den som hade anordningen gav det en betydande inkomst. Nu fungerar omlöpet så inga fiskar fastnar vid dämmet.

Figur 5 Ett omlöp som nu fungerar för laxar, som behöver fri passage från havet.

12:15 – 13:15 Lunch vid Pulken där vi såg de 4000 rastande tranorna. Och gravänder, vitkindade gäss och någon stork. Traktorn som sprider ut spannmål till tranorna dök upp under lunchen, så vi fick se hur det går till med utfodringen. Utfodringen gör att tranorna lämnar böndernas odlingar ifred.

Figur 6 Spannmål sprids ut med en gödningspridare för att rastande tranor ska äta, trivas och stanna här vid Pulken.

14:00 -15:00 Tostebergakusten N2000-område, röjd igenväxt betesmark med taggiga buskage. Marit Hedlund berättade om hur hon flyttat de ursprungligen planerade åtgärdsområdena inom LIFE RestoRED från en annan del av N2000-området till den plats vi besökte. Efter att ansökan blivit beviljad blev förhandlingarna med markägare klara och ett reservat kunde bildas på marken vi besökte. De nu restaurerade delarna av N2000-området var kraftigt igenvuxna och en grävskopa har varit inne och dragit upp buskage. När man inte röjt/sågat på buskarna tidigare följer rötterna med upp på ett bra sätt. I det ursprungligen planerade området har man röjt i omgångar och det blir ständigt nya rotskott. Marken är sandig och det är värdetrakt för sandlevande organismer, de blottor som blir vid uppdragningen av buskar är positivt för det krävs störning i sandmiljöer. Marit har noga planerat så att inte alla buskar tas bort det är lämnat ridåer och det är skapat gläntor i buskagen som skydd från vindarna från havet. Vilka betesdjur som betar styr markägaren över och det är svårt att detaljreglera betestrycket.

Figur 7 Förvaltare Marit Hedlund berättar om de omfattande röjningsinsatserna som gjorts på Tosteberga kusten inom LIFE RestoRED. En grävmaskin har dragit upp buskage.

Avslut och hej då!